

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG
AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenként kétszer: osztorfőköri és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági ügyintézők egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGHPAL
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szö 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet om. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyilt-tér sorai 1 K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és klíring 10.489. szám

Élő tanulság.

Irta: **Kossuth Ferenc.**

Brüsszel, szept. hó.

A belgák fővárosából írom e sorokat, ahová tanulni járhatnánk mi magyarok, hogy miképpen lehet egy kis nemzet, mely még csak nem is egységes, független állammá, szabaddá, gazdaggá.

Ez a kis állam, mely az ipar és a kereskedelem terén az államok sorában nagyságra nézve az ötödik; ez a kis állam, mely a szabadság kinövéseivel is sokat küzdött és küzd a gyakrani kitérő és pusztító munkás strike-ok miatt; ez a kényelvű nemzet, mely sok évekig küzdött a reakció tultengésével is anélkül, hogy ez magának a szabadságnak árthatott volna: ez a kis állam méltó példája lehetne az állami és az emberi jólétnek, gyarapodásnak. De annak is szolgálhatna példájául, hogy mennyit tehet az ország boldogulásáért egy jó és bölcs uralkodó, mint amilyen az Angliából áthozott I. Leopold, a belgák első királya volt. A kit a szerencse istenasszonya adott a belgáknak, miután az 1830-iki belga lázadás megsemmisítette a nemzetekkel és népekkel, mint birkákkal rendelkező hirhedt „bécsi kongresszus“-nak azt a határozatát, amely Belgiumot Hollandiához csatolta.

Vajjon mit gondolnak azok a magyarok, ha Belgium állami életét látják, akiknek politikai hitvallását az a tétel képezi, hogy Magyarország az önállóság semmi nemében és semmi terén nem bírna a maga lábán megállni?

Mivel igazolják ezt a hitüket ilyen ragyogó példával szemben, mely kimutatja, hogy mire képes egy kis nemzet, ha van akarata és tudása?

E kishitűek szerint a magyar államnak mindenben csak ártana az önállóság. Szerintük ártana az önálló magyar vámterület; ártana az önálló magyar hadsereg, — az állami külügyet nem is említem, melynek gyakorlati kivihetősége kétségtelenül nagyobb nehézségekbe ütköznék.

Mikor 1830-ban a belgák felkelése sikert aratott, csatlakozhattak volna a velük szomszédos, hatalmas, nagy, gazdag s akkor még az emberiség polgárosodásának versenytárs nélküli vezérállamához, nagy napoleoni világra szóló győzelmek fényétől még ragyogó Franciaországhoz. Volt is nagy párt, mely

ezt akarta; és sokkal erősebb érvekre is támaszkodhattak, mint a mi kishitű magyarjaink, mint-hogy nemzetük mögött nem volt évszázados állami mult, mint a milyen a magyar államiség mögött áll.

A fellázadt belgák biztak a szabadság, az önállóság, a függetlenség erejében. Ők el voltak határozva egy küzdelemteljes nemzeti életre, de erős volt bennük a hit, erős a meggyőződés, hogy a kitartó akarat, a törhetetlen bizalom, a tudás, a szorgalom, a takarékoság; erőt fognak adni a belga (kényelvű) nemzetnek; és le fogják győzni a küzdelemteljes kezdet nehézségeit.

Le is győzték. Államuk szabad, független és gazdag. Polgárosodásuk, előrehaladásuk minden téren a legelső nemzetek és államok polgárosodásával és államosodásával versenyezhet; és bár oly kincset gyűjtött össze e kis országban a tudás és a szorgalom, hogy a legnagyobb szomszéd államok éhezhetnének rá, — azért még sem jut senkinek eszébe az a gondolat, hogy e kis kincses ládára rátegye kezét, mert a nemzeti érdem imponál, megvédi az erkölcsi erő még a huszadik században is, hol (más alakban bár, mint az ó- és a középkorban) nagy hajlandóság van az erőszakoskodásra.

És a „Grande Place“ egyik felén Brüsszelben, ott áll mit óriási gothikus vár, a belgák fővárosának városháza. Benne minden élet, minden ragyogás. Szemben vele az egykori spanyol alkirályok csipkefátyolhoz hasonlító gyönyörű palotája, mely belől kihaltak látszik. Így áll egymással szemközt a mult és a jelen; és a Petit-Sablon piacon megörökítő látjuk annak a nemzeti szellemnek a jelképét, amely a multból ilyen jelent tudott alkotni, az Egmont és Hoorn grófok testvér-szobrát, akik meghaltak a szabadságért, a vesztőhelyen, Horáciusnak azt a versét szavalva, melyben a nagy római, az igaz és erősen akarni tudó ember rettenthetetlenségét dicsőíti.

Igy születnek meg a független nemzetek és küzdelemteljes nemzeti életükben szorgalmasan, okosan, kitartóan dolgozva, saját jogaikra támaszkodva, igazuk erejében bizva, így élnek meg és így lesznek boldogokká — ami a magyar rég nem volt!

Szemle.

A politikai helyzet.

A politikai élet központja a magyar hazára nézve Bécsbe helyeztetett. Őt miniszter szorong a császárvárosban, hogy valahogyan nyélbe üsse a hadsereg s az azzal járó közös pénzügyi kiadások fenyegető mumusát. Eleddig, minden szép simán ment s szinte azt mondhatnók, hogy élvezetből állott magyar miniszterelnöknek lenni, de most azután elkövetkezett a fizetés órája s a bécsi körök nyakra-főre prezentálják azokat az ígéretek, melyeket kormányra jutása előtt a Khuen kabinet Bécsben felajánlott, mint megvalósítandókat. A létszámemelés, a hatalmas hadihajók s az ezekkel járó óriási pénzügyi megterhelés fenyegető réme küszöbön áll s most már a fekete leves következik, melyet épen úgy kell hörgömpenteni, mint ahogyan a jó és mézes napok minden édes-ségét felszűrésolték. A delegációk itt vannak s ezeket a kérdéseket elodáznai nem lehet. Az évek óta húzódozó reformokat most akarják ott fent Bécsben megvalósítani s ennek a megvalósulásnak mi gátját sem látják törnyosolni. Bezzeg míg a bécsi sajtó mindenféle, még a legkisebb rekompenzáció ellen is már eleve menydörög, addig a mi sajtónk szeliden, békétürően nézi, mint vizsgál az ország lakosságát a vágóhidra, miképpen szívják ki belőle az utolsó életerőt csak azért, hogy a világ nagyhatalmainak fegyveres erőivel mi, a szegény, agyongyötrött, holtrasanargatott ország, lépést tart-hassunk. Az adóterhek már ma is amugyis oly magasra emelkedtek, hogy ennél nagyobb megterhelést az ország jövődjének kocká-ata nélkül el nem bír s a következmények mégis megkívánják, hogy ezeken a terheken, hozzá még lényegesen nehezsítsenek. Majd meglátjuk mit hoz a jövő. A külföldi perspektíva meglehetősen sötét és komor s mintha közelgő viharok előszelét éreznők a levegőben.

Portugália köztársaság.

Ez a hét legnagyobb szenzációja. Forradalom kényszerítette az ifjú Manuel királyt, hogy az oly véres árnyékkal reá szállott trónt elhagyja s meneküljön hazájából alátvalói boszuja elől. A pünkösdi királyság tehát csak rövid ideig tartott. Meg csak el sem moshatták azokat a véres emlékeket, melyek a portugál trónt beszennyezték. Ime, a helytelen uralkodás a nép teljes és tökéletes elégedetlenségét vonták maguk után s a beállott anarchia következményeképpen, a bukott portugál kormányt nyomon követte az elűzött menekülő király futása. Portugália köztársaság lett, miután megcsömör-

lött a királyok középkori uralmát visszaállítani akaró törekvésektől. Az élet nehéz küzdelmeiben a portugál nép nem nézhette tétlenül uralkodójának lehetetlen életmódját, pazarlását s a jövedelmeknek tisztátalan forrásból való merítését. A külföldi államok, látva a portugál nép igazságos felbuzdulását, egy lépést sem tehetett, hogy Manuel királynak trónját biztosítsa, avagy visszaszerezze. Amit századok vétkecs könnyelműsége elhibázott, azt semmifele külallam beavatkozása meg nem javíthatja. A portugál nép már kivívta szabadságát, de Európa igen sok államában azt hiszik az uralkodók, hogy népeik még mindig hisznek isteni küldetésükben s abban, hogy az uralkodás, mint isteni adomány szállott reájuk. A sor most Spanyolországra kerül, mely legközelebbi szomszédja az immár szabad Portugáliának, a melyben ugyanaz a rendszer uralkodik és felfogás, mely a portugálokat emez erélyes rendszabályok megtételére indították.

Az állatbiztosítás.

Bár a gazdaközönség figyelme több ízben felhívott az állatbiztosításra, mindazáltal tapasztalhatni, hogy ez irányban sokan nincsenek kellőképpen tájékozottak. Nem ismerik az állatbiztosításnak sem célját sem rendeltetését; nem tudják azt, hogy milyen állatokat hol, mi módon lehet biztosítani. Legtöbben azon tévhitben vannak, hogy az állatokat csupán tűz ellen lehet biztosítani és igen sok gazda hiszi azt, ha lovait vagy szarvasmehait tűz ellen bebiztosította, akkor már teljesen eleget tett ily irányú kötelességének.

Pedig az állatállományt minden oldalról fenyegető veszélyeknek csak igen kis része származik tűzveszedelem folytán. A legnagyobb része az állatállományt fenyegető veszedelmeknek betegségek vagy különféle balesetek folytán keletkeznek, ezekből származó károsodások ellen pedig a tűzbiztosítás védelmet nem nyújt.

Kevés gazda mondhatja el magáról, hogy állatállományában soha kárt nem szenvedett, azt meg nem is remélheti egy sem, hogy nem is fog szenvedni. Az állat kényes prétéka, elhullás vagy kényszervágás a legnagyobb gazda állományában is igen könnyen előfordul. Az ilyen károsodások idején érezzük csak igazán, minő könnyelműek voltunk és a legkönnyebben beállható veszedelmek ellen nem védekeztünk kellőképpen.

Naponta olvashatjuk ujságjainkban a különféle állati járványok fellépését, melyek lépten-nyomon veszélyeztetik az állattenyésztést. Vannak egyes vidékek, hol a lépene, sercégő

üszök évente nagyszámu szarvasmarhát pusztít el. De nem kicsinylendő a gümőkör pusztítása sem — különösen azon vidékeken, hol a nyugati fajta szarvasmarhák tenyésztése divik. Hazánkban huszmillió koronára tehető azon károsodás, mely az állatok elhullása és kényszervágása következtében a gazdaközöniséget éri. Tehát korántsem szabadna kicsinyelni az állatbiztosításnak az állat-tenyésztésre gyakorolt kedvező hatását.

Ha a gazdának állatai biztosítva vannak, akkor nyugodt lélekkel fektetheti vagyonának megfelelő részét állatállományba.

Értékes és jó tenyészanyagot szerezhethet be, ezen a révén jövedelmét fokozhatja. Az értékes és jó tenyészállatok tartása, gondozása nem sokkal igényel több költséget, mint a tenyésztésre kevésbé alkalmas, tehát kisebb értékű állatoké, míg jövedelmességé amazoknak összehasonlíthatatlanul nagyobb. Az állatbiztosítás arra indítja a gazdát, hogy megtakarított pénzen értékes és hasznos állatokat szerezzon be, miáltal tökéjét — megóvva a fenyegető kockázattól — a legmagasabban kamatoztathatja, sőt megsokszorozhatja. Az állatbiztosítás védelme mellett az állattenyésztés a gazda leghivebb és legjövödelmezőbb takarékpénztára.

Az állatbiztosítás legcélszerűbb és legolcsóbb módja a községi szövetkezet. Pár fillér biztosítási díjért a községi szövetkezet a tagok megbetegedett állatait szövetkezeti költségen orvosoltatja, ha pedig valamely tagnak elpusztul az állata, a károsult felet kártalanítja.

A nyugati államok gazdái a községi állatbiztosító szövetkezetek útján érték el azt, hogy állattenyésztésük jelenben annyira fejlett. Itt a gazdák — állataik biztosítva lévén — minden megtakarított pénzüket az állatállományba fektették, iparkodtak mindig értékesebb-értékesebb tenyészanyagot beszerezni és ezzel tenyészésüket javítani.

A gazdaközöniség elsőrendű kötelessége, hogy községi állatbiztosító szövetkezeteket létesítsen. Ott, ahol még nincsen, 20—30 gazda összehozása könnyen létrehozható. Egyedüli teendő, hogy egy levelező-lapon a vármegyei gazdasági egyesülethez vagy a legközelebb lakó állatorvoshoz forduljanak a szükséges felvilágosításért, ezek bármelyike gondoskodni fog arról, hogy az ily szövetkezet megalakulásához szükséges mindenféle iratot és utasítást teljesen ingyen megkapják.

Szülői értekezés.

Az egyhuzamos tanítási rendszer behozatala tárgyában mult vasárnapra összehívott szülői értekezés az egyhuzamos tanítási rendszer behozatalának szükségességét egyhangúlag mondta ki. A szülők ezen egyhangúlag hozott határozata, illetve kifejezett óhajta folytán a legnagyobb valószínűség szerint a felettes hatóság el fogja rendelni a szorgalmi időnek a délelőtti órákra való áthelyezését s megfogja szüntetni a minduntalan fel-fel hangzó panaszokat, melyeket a különböző iskolák munkabeosztása miatt a családokban támadt életrendi zavarok adtak a szülők ajkára.

A szülők tárgyalása során megnyugvással látuk kiemelkedni azon tényt, hogy a szülők a gyermeknevelés tekintetében több időt kívánnak maguknak fentartani s örömmel sietnek az iskola nevelő munkájának megkönnyítésére. Sűrűn hangzott fel a gyermek nevelésére hátránnyal járó azon körülmény is, hogy a régi megosztott rendszer mellett a gyermekeknek négyizben kellett megtegyék az utat a szülői háztól az iskoláig és vissza s ez által igen sok időt vont el az utcai tartózkodás a gyermek nevelésére fordított időből s az utcai tartózkodás alatt a gyermekekre láthatatlan módon rápatadt erkölcsi nevelés ellenségei sűrűn kopogtattak a szülőház ajtaján.

A szülők átértékelték hivatásuk magasztosságát, felemelték szavukat a gyermek erkölcsi életének veszedelme ellen — de követelték az egyhuzamos rendszer behozatalát a megváltozott és felbomlott háztartási viszonyok helyrehozatala érdekében s az újabb társadalmi berendezkedés miatt is.

Minket a felhozott indokok között az erkölcsi nevelés közt legfőképp az egyhuzamos tanítási rendszer mellé, mert ezen intézkedéssel a gyermekek elvonatnak az utcai portól s az értekezletben felolvasott tanóra beosztás szerint — a gyermekek délután az iskolában — délután a szülői háznál vannak lefogalva. De közt az egyhuzamos tanítási rendszer mellé az egészségügyi nevelés is.

A jelenlegi rendszer mellett — téli időben — mindig kivoltak téve gyermekeink a meghülésnek, mert a délutáni tanítási idő után átfázva, dideregve, sokszor sötétben értek haza az iskolából s a gyermekek egy telet se bírtak ki 1—2 heti betegség nélkül.

Gyermekeinkre nézve valóban megváltás az egyhuzamos rendszer behozatala. Üdvözöljük tehát a szülői értekezlet ezen nagyfontosságú határozatát s óhajtuk, hogy minél hamarabb valóra váljék...

A székelyudvarhelyi református kollégium.

— A pályatervek kiállítására —

A székelyudvarhelyi református kollégiumot újjáépítik. A magyarságnak és a református egyháznak ez az erős vára pompás, modern hajlékban folytatja ezután nemes munkálkodását s a régi erő megifjulva, új szárnyakkal dolgozik a vallásos, hazafias és tudományos nevelés terén. A kollégium tervezésére a kollégium elöljárósága pályázatot hirdetett, melyre tizenhét pályamunka érkezett be. A tervezeteket bizottság bírálta meg, melynek Csanády Zoltán kollégiumi gondnok elnöke alatt tagjai voltak: Szabó András tanár, az elnökkel együtt a kollégium részéről, Gere Kálmán műszaki tanácsos az egyházkerület képviselőjében, Orbán Jenő a Magyar Mérnök-és Építész-Egylet, Hiki sch Rezső az Építőművészek Szövetségének megbízásából.

A pályatervek közül tizenegyet komoly munkának minősítettek s ezek sorából az első, 1500 koronás díjat Magyar Vilmos budapesti műépítésznek adták ki. A második 800 koronás díjat Kotál Henrik budapesti műépítész kapta. Dícséretet és külön 400 korona jutalmat

nyert Papp Gyula és Szabócs Ferenc terve s megvették Dvoracsek Ferenc medgyesi és Rácz András kolozsvári — üepítész terveit. A munkák a Magyar Mérnök-és Építész-Egyesületben vannak mátol csüörtörtökig szemlére kitéve.

Az első díjat nyert tervnél döntő szerepet játszott az a körülmény is, hogy a pályázati szabályoknak megfelelően, kivitelre legolcsóbb: 295.000 korona. Egyszerű, de azért monumentális épület ez, melynek díszes főhomlokzatára merész szögben hajlik a magas tető. A berendezés praktikus, a konviktsi étterem az „lag-sorba” van, a tantermek az első és második emeleten, a könyha külön épületben. Az épület mellett hatalmas udvarnak és játszótérnek jut hely.

A második díjat érdemelt terv szintén egyszerű s az épületnek igen szép a tagozása. Ennek felépítése már 324.000 koronába kerülne.

A legsikerültebb alkotás a Papp és Szabócs műve. Impozáns, városi stílusban tervezett épület, mely nemes vonalaival pompás díszre lett volna Székelyudvarhelynek. A berendezésben is sok kiváló van, de egészében nem felel meg a feltételeknek. A kivitele is sokba, 339.000 koronába kerülne.

Rácz András terve egyszerű, meglehetősen a szokásos iskola-sablon után készült. Dvoracsek Ferenc terve érdekesebb és mutatósabb.

A többi terv is megérdemli a megemlést. A „Székelyudvarhely” jellegű sikerült, díszes épület, de inkább világfürdőbe való szállónak, mint iskolának. Ugyanilyen jellegű, bár inkább villaszerű a „Székelyföldön” jellegű mű, valamint a kék alapon fehér csillag jellegű pályaterv is, melynek csak a tetején levő torony ad iskolás stílt. Két „Erős várunk” jellegű terv is van. Egyik magas toronnyal, nem egységes, a másik igen érdekes, modern stílusú alkotás, sőt tulmodern is. Az a terv, melyre egyfilleres bélyeget ragasztott jellegének a szerzője, Lechner modorában készült, a „Székelyudvarhely” jellegű tervhez hasonlító munka. A fekete alapon piros csillag, fekete körben fehér háromszög és a „Predestinatio” jellegű munkák semmi újat nem mondó iskola-sablonok. A győztest kivéve, valamennyi terv kivitele jóval meghaladja a 300.000 koronát.

Udvarhelyvármegye kir. tanfelügyelőjétől.

2862—1910. szám.

Körlevél.

Udvarhelyvármegye valamennyi elemi iskola tanítójához a népszámláló biztosi teendők elvállalása tárgyában.

Az 1910. évi népszámláláshoz szóló 1910. VIII. t.-c. 3 §-a értelmében nyilvános vagy nyilvánossági joggal felruházott elemi iskolákban alkalmazott férfitanítók, tekintet nélkül az iskola fentartójára, — egy számlálókörletben a számlálóbiztosi teendők ellátását, ha a főszolgabíró vagy poigármester által számlálóbiztossá kinevezettek, a törvényben biztosított díjazás mellett, fegyelmi felelősség terhe alatt elvállalni és teljesíteni kötelesek.

Az 1910. évi népszámlálás végrehajtásáról szóló „általános utasítás” 14. §-ának utolsó bekezdése értel-

mében pedig az esetben ha felülvizsgálók gyanánt városi tisztviselők s kis- és nagyközségekben kellő képzettségű községi tisztviselők megfelelő számban nem állanak rendelkezésre, a felülvizsgálókat azon egyének sorából kell kiszemelni, akik az utasítás 10. §-a értelmében számlálóbiztosokul való alkalmazásra is ajánlva vannak (tehát az elemi iskolai tanítók felülvizsgálói is alkalmazhatók).

Felhívom a tankerületem összes elemi iskolai rendes tanítóit az iskolák jellegére való tekintet nélkül, hogy amennyiben számlálóbiztosokul és esetleg felülvizsgálókul kinevezetnének, a tisztséget haladéktalanul fogadják el, és a teendők iránt magukat idejében és kellően tájékozzák.

Az előidézett törvényszakasz értelmében mindazon iskolákban, illetőleg osztályokban, amelyeknek tanítói a népszámlálásban mint számlálóbiztosok részt vesznek, a tanítás az összeírás napokon, legfeljebb azonban 6 iskolai napon szünetelhet.

Székelyudvarhely, 1910. okt. 1.

Rhédei János,
kir. tanfelügyelő.

HIREK.

Ne hagyjatok árván engem!

Álljatok meg jó vándorok,
Hová mentek, hová szálltok?!

Ne szálljatok, úgy fáj nekem

Ne hagyjatok árván engem!

Lombos erdő s eresz alja

Vig dalotok már nem hallja.

— Fájó könnyel telve szemem

Ne hagyjatok árván engem.

A falevél is egyre hull,

Már a vadvirág sem virul;

Nincsen immár senki velem

Ne hagyjatok árván engem!

— Ha már mentek, ha már szálltok

Isten legyen tihozzátok! —

— El-el nézlek, sir a lelkem

Mért is hagytok árván engem?!

József Dezső.

— Előfizetés. Az idő eljár; az

előfizetés lejár... A „Székely-Ud-

varhely” 1848-as politikai lap tizen-

hatodik évfolyamának utolsó évn-

gyedére kérjük az előfizetés meg-

újítá-át. A „Székely-Udvarhely” azért

a csekély előfizetési összegért, sok-

szoros közszolgálatot teljesít. Az ára

mindennek emelkedett; némely dol-

gognak 2—3-szorosára is. A „Szé-

kely-Udvarhely” maradt a régi elő-

fizetési ár mellett, a melyet kérünk

mielőbb befizetni. Sőt ha minden

előfizetőnk maga mellé még egy új

előfizetőt kegyeskednék megnyerni,

ezzel ügyünket hathatósan és önzet-

len hazafisággal támogatná; örök

hálára kötelezne minket. Polgártár-

sak! Székely Testvérek! Ellenünk,

a Ti függetlenségi lapotok ellen küzd

a hatalom, meg akarja buktatni,

hogy Nektek szabad sajtótok ne le-

gyen! Vigyázzatok! Ha a jó ügy el-

bukik, mi okai nem leszünk. Azon-

ban mi álljuk a küzdelmet. De kér-

jük polgártársaink fokozott támoga-

tását. Hazafias tisztelettel: a szer-

kesztőség és kiadóhivatal.

— Megyei virilisek. Az 1886. évi

XXI. t.-c. 25. §-a értelmében köz-

hírré teszem, hogy a megyei legtöbb

adót fizetők névsorának össze álli-

tásához a vonatkozó kimutatások az illetékes adóhivataloktól áterkeztek. E kimutatásokat jelen hirdetés megjelenésétől számított 8 napon keresztül a törvényhatóság levéltárában közszemlére kitétem, hogy az érdekeltek azokat a hivatalos órák idejében megtekinthessék s azok ellen eselleges észrevételeiket és felszólalásait megtehessek. Székelyudvarhely, 1910. évi október hó 4-én. Alispán helyett: Dr. Paál Árpád s. k. főjegyző.

A bitumen és a kálisó monopólium. A kormány a képviselőház elé terjesztette a folyékony és a gáznemű bitumenekről és a kálisóról szóló törvényjavaslatokat. Az első törvényjavaslat úgy rendelkezik, hogy a folyékony bitumenek (kőolaj, petroleum, nafta, valamint a földgázok) főkeresésének és kiaknázásának joga az államé; az állam a bitumenek kiaknázási jogát másra is átruházhatja. A tizenhét szakaszból álló törvényjavaslat megokolása igen terjedelmes és legnagyobb részben a bányamonopólium védelmére alkalmas adatokat csoportosítja és dolgozza föl. A kálisókról szóló törvényjavaslat még rövidebb — csak kilenc szakaszból áll. Legfőbb rendelkezése az, hogy a jövőben a kőszén kivül a kálisók (káli- és magnézium-sók) is úgy szilárd, mint oldott állapotban az állami sójövődék tárgyai. A pénzügyminiszter azonban a kálisók kutatására és kiaknázására vonatkozó jogot meghatározott területre és időtartamra másra is átruházhatja. A törvényjavaslat megokolása ismerteti a kálisóbányák termékeit (karnallit, kainit, szilvin, szilvinit, kizerit, keménysó, polihalit, boracit, stb.) a melyeknek vegyi összetételéből arra lehet következtetni, hogy a hol konyhasó nagy bőséggel van, ott kálisónak is kell lenni. A megokolás azt is bőven kifejti, hogy a föld birtokosa a kálisóért, mely az államé, kártérítést vagy ellenszolgáltatást nem követelhet.

A ragadós száj- és körömfájás vármegyénkben napról-napra terjed. Az eddig észlelt községekben a betegség igen enyhe alakban uralkodott. Talán egyszerűen ennek tulajdonítható, hogy a gazdaközönség a védekezés helyett inkább az eltilkolás és hatósági tilalmak kijátszásában találta kedvét. Pedig az ilyen mik megboszulják magukat, mert minél inkább titkolóznak, annál tovább tart a járvány, mely éppen a jelen időben oly végtelen káros a gazdaközönségre.

Gyümölcskivitel Angliába. E címen egy a londoni gyümölcs piac helyzetét és a magyar áru kivitelét tárgyaló, az uralkodó konjunkturákra való tekintettel igen aktuális kereskedelmi jelentés érkezett a magyar királyi Kereskedelmi Muzeumhoz.

Vízvezeték építés. A földmivelésügyi miniszter több Marostor-davármegyei községnek 30,000 K összeget utalványozott. Ebből Udvarhely vármegyére is esik valami, a mennyiben Firtosváralja község vízszükségletét rendezik.

Lejtmérés és szabályozási vonalak megállapítása. Vizakna r. t. város utcáinak lejtmérése és azok szabályozási vonalainak megállapítása elhatároztatván, a munka biztosítá-

sára október 22-én d. e. 11 óráig terjedő határidővel pályázat hirdetik. Az ajánlatok „Ajánlat Vizakna r. t. város utcáinak rendezésére” felirattal ellátva, fenti határidőig Vizakna város tanácsánál nyújtandók be. A pályázati feltételeket illetve szerződési tervezetet vállalkozni óhajtók a városi tanácsnál megtekinthetik és azokról másolatokat vehetnek. Csak mi hallgatunk és alszunk!...

Körlevél. Udvarhelyvármegye valamennyi állami elemi iskola gondnokságának, községi, hitfelekezeti és társulati elemi iskola iskolaszékéhez. A vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak folyó évi szeptember hó 25-én kelt rendelete alapján felkérem, hogy a népszámláló biztosság kinevezendő tanítókat a népszámlálási munkálatok oly módon való beosztására szólítsák fel, hogy az lehetőleg 1911. évi január hó 8-ig bezárólag készen legyen s így ők a tanítást január hó 9-én megkezdhesék. Megjegyzem egyúttal, hogy oly állami és községi iskolákban, ahol megfelelő számú tanerő marad működésben és az osztályok nem töltöttek, a számláló biztosságban működő tanító osztályösszevonással a többi tanító által helyettesítendő. Székelyudvarhely, 1910. október hó 1-én. Rhédei János kir. tanfelügyelő.

Irodalmunknak kötelessége most jobban, mint valaha, teljesíteni megszűnt s a modern áramlatok közül csak azokat eresztene be sáncai közé, melyek nem vétenek az izlés és nemes művészet ellen. Ellenben ki kell rekeszteni az új áramlatok bomlasztó levegőjét, mely a nemzetet elpusztító erkölcsi dekadenciát honosítaná meg. (Czenk.)

Dijazzal egybekötött lókiállítás. Udvarhelyvármegye lótenyésztő bizottsága a nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszterium által adományozott pénzbeli díjak támogatásával folyó évi október hó 2-án tartott meg a kiállítást egymagába, mennyiben az ezen napra kitűzve volt tenyészszarvasmarha és tenyészbaromfi kiállítás a vármegye területén uralgó ragadós száj- és körömfájás miatt későbbi időre lett elhalasztva. Ezen kiállításra felhajtva lett csikós-kancák közül 32 drb. melyek közül díjazva lett: 1. Simó János bogárfalvi lakos csikós-kancája 80 koronával. 2. Deák Miklós székelyszentmihályi lakos kancája 60 koronával. 3. Göncz Károly székelyszentmihályi lakos kancája 50 koronával. 4. Kovács Domokos székelyudvarhelyi lakos kancája 40 koronával. 5. Ifj. Simó János székelyudvarhelyi lakos kancája 30 koronával. 6. Simó Dénes bogárfalvi lakos kancája 20 koronával. 7. Barta József városfalvi lakos kancája 20 koronával. 8. Máthé Gábor homoródszentpáli lakos kancája 20 koronával. A kiállított csikós-kancák közül Vég Gyula tarcsafalvi nagybérlő kancái diszoklevéllel lettek kiténtve. A három éves kancacsikók közül felhajtva lett: 14 drb. melyek közül díjazva lettek: 1. Ugron Gáspár bikafalvi lakos kancacsikója 60 kor. 2. Simó János ifj. székelyudvarhelyi lakos kancacsikója 40 kor. 3. Székely Miklós felsőrákosi lakos kancacsikója 30 koronával. 4. Kandó Ferenc székelydályai lakos kancacsikója 25 koronával. 5. Simó Lajos bogárfalvi lakos kancacsikója 10 ko-

ronával. A két éves kancacsikók közül felhajtva lett 16 drb. melyek közül díjazva lett: 1. Nagy Ferenc székelykereszturi lakos kancacsikója 40 K-val. 2. Vég Arthur tarcsafalvi lakos kancacsikója 25 K-val. Dimény Ferenc homoródszentpáli lakos kancacsikója 20 K-val. 4. Pap Mózes székelyszentmihályi lakos kancacsikója K-val. A kiállított anyakancák, de főleg azok csikóinál, valamint a 3 és 2 éves kancacsikóknál az állam által fentartott fedeztetési állomásokon elhelyezni szokott állami ménok utódnál, főleg a Mándok ivadékaik azok, melyeknél a fejlődés, egyformaság szemmel láthatólag észlelhető. Igen szép és dicsőretre méltó s a régi jó időkre visszaemlékeztető szabadbani lótenyésztést mutatott be id. Simó János bogárfalvi, ifj. Simó János székelyudvarhelyi és Simó Lajos farkaslaki lakos. A kiállítás elége látogatott volt. A bíráló bizottság nem a kiállított állatok hízó képességére, hanem az átöröklő hibák mentesítésére fektette a főszűrt.

Az ingyenes népoktatás. A hivatalos lap közelebbi száma a közoktatásügyi miniszter két rendeletét közli az ingyenes népoktatásról szóló törvény végrehajtása dolgában. Az egyik rendeletben a törvényhatóságok közigazgatási bizottságait felhívja a miniszter, hogy véleményes jelentéssel terjeszék föl az iskolafenntartók kárpótlást kérő folyamodványait, a másik rendeletben pedig utasítja a miniszter a közigazgatási bizottságokat, hogy a kárpótlás összegét az egyes iskolákkal szemben milyen alapon állapítsák meg.

Jó le kü emberek. 1910. évi szeptember hó 17-én nagy tüzkárt szenvedett jó öreg Vajna Bálint oklándi kir. járásbírósi hivatalszolgája javára rendezett gyűjtés alkalmával következők adakoztak: Máthé Dénes 20 K, Dr. Kullman Sándor 10 K, Dr. Pál Gyula 10 K, Teutsch Károly 10 K, Deák Lajos 5 K, Sipos Béla 5 K, Paulitsky Sándor 3 K, Szeles Félix 5 K, Dr. János Domokos 10 K, Gáspár Pál 2 K, Dr. Konecz Karoly 20 K, Dr. Bertin Ferenc 5 K, Rend Gyula 5 K, Pál Gyula 10 K, Borbáth Zoltán 5 K, Csató István 2 K, Pollák Ignác 3 K, Burghardt József 1 K, Szász Ernő 1 K, Kovács József 1 K, Kiss Béla 1 K, Kelemen Kálmán 10 K, Rend Aurél 10 K, Szabady Tivadar 10 K, Perényi Jenő 10 K, Tamás Péter 5 K, Zajzon Zoltán 2 K, Boldizsár Dénes 1 K, Boér István 1 K, N. N. 1 K, Nagy Ármán 2 K, Hirsch Jenő 1 K, Vass Albert 5 K, Flórián Gyula 2 K, Dr. Szabady Lajos 2 K, Széplaky György 2 K, Dr. Jakab Zoltán 10 K, Udvarhelymegyei takarékpénztár oklándi fiókja 10 K, Kovács László 2 K, Flórián József 2 K, Gellérd István 2 K, ifj. Demeter Mihály 2 K, Dr. Papp Ferenc 20 K, Dr. Lukácsffy Elek 5 K, Dr. Ferenczy Gábor 10 K, Szabó Dénes 3 K, Dr. Hinléder Ernő 30 K, Rabocskay István 1 K 60 f, Dr. Máthé István 5 K, székelyudvarhelyi zálogkölcson intézet oklándi fiókja 5 K; összesen 306 K 60 f. A jó tett, önmagában találja a leg-szebb elismerést.

Baromkivitel Németországba. A Baromfitenyésztők Országos Egyesületének közlése szerint tavaly is Magyarország és Ausztria vitt be Németországba legtöbb baromfit. A

Németországba behozott baromfi vámjá 100 kilogrammonként 14 márká, amit a behozatali cégek tűrhetők tartanak. A cégek a 3-6 százalékos nyereségre számítanak. Érdekes hogy ujabban a baromfikereskedelem az egyedáruság jellegét ölti föl, úgy hogy a Rajna vidéken és Weszfáliában már csak néhány kézben egyesül.

GAZDAKÖR.

Lucernások létesítése.

A gazdának egyik legfontosabb feladata gazdaságát úgy beosztania, hogy kora tavasztól késő őszi bőséges zöld takarmány álljon állatainak rendelkezésére. E tekintetben kétségen kívül a jó lucernások játszik a legfontosabb szerepet, amelyek évente 3-4-szer kaszálhatók és e mellett nagyon kitűnő takarmányt is szolgáltatnak.

Minden gazdának kötelessége tehát lucernást létesíteni, legyen a talaj akár kötött, akár homokos. Létesítésénél két fontos elv kell hogy vezérelje a gazdát, a melyek egyike, hogy a talajt jól és mélyre kell megművelnie, a másik, hogy a talajban annyi tápláló anyag kell legyen, a mennyi bő termésnek létrehozására elegendő.

A talajt tehát most, az őszi folyamán kell előkészíteni, amely előkészítés álljon mély szántásból, sőt ha áll rendelkezésére mélyítő eke, akkor ezek munkája is felhasználandó, mert nem mellyebben tudjuk megporhanyítani a talajt, annál dusabb lesz lucernásunk. Ha ezen munkát most ősszel végezzük, az őszi és tavaszi eső és hó sokkal jobban hatolhat be a talajba, mintha a szántást tavaszra hagytuk volna; a téli fagy behatása alatt a rögök széjjel mállanak s tavasszal nem marad egyéb munka, mint a tárcsázás, avagy ezen eszköz hiányában a boronálás. Így azután a talaj felülete gyorsan szikkad, a mag korán lesz elvethető s az még szárazság esetén is gyorsan fog csirázni, mert a talaj mélyebb rétegeibe nagy mennyiségű víz raktározódott el.

A talaj tápláló anyagai közül leginkább a foszfor iránt van nagy igény a lucerna. Nitrogén igénye nincs, mert azt maga gyűjti a légkörből, tehát istálló trágyát nem szükséges. Kötött talajon egyedül foszfor trágyát kell tehát alá használnunk és pedig 200 kg. szuperfoszfátot, a melyet célszerűbb az őszi mély szántás előtt elszórni, de az sem baj, ha kiszórása tavaszra marad, a mit a tárcsázás vagy boronálás előtt kell végezni.

Általánosn elterjedt szokás nálunk a lucernát védő növényvel vetni és pedig többnyire tavaszi árpával. Pedig ez nem helyes eljárás azért, mert a védő növény is ilyen módon csak kis terméseket adhat, a lucerna pedig csak késő ősszel lesz használható. Sokkalta helyesebb a lucernát magában vetni, mert ilyen módon rendkívül gyorsan nő, s már május végén, június elején használható. Három, négyszerte nagyobb termést kaphatunk így egymagában vetve, mintha védő növényvel vetettük volna, a mely vetési mód ma már annyira van próbálva s olyan sikeresnek bizonyult, hogy másképp lucernást vetni nem is volna szabad

TALÁLÓS 0 0 0 0 0 0 KÉRDÉS.

Miért apróhirdetés

az apróhirdetés?

mert néhány APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak, ha az ember

mindentéle állást

kinál vagy keres,

mindentéle terményt

kinál vagy keres,

lakást

kinál vagy keres,

mindentéle bútort

kinál vagy keres,

mindentéle ipari cikket

kinál vagy keres,

a legkülönbözőbb

apróbb dolgokat

kinálja vagy keresi, mely csak APRÓ költséget bír el Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányu forgalmát. **Azért ne tessék habozni** s a mikor csak a legcsekélyeb szükség diktálja:

apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely“-ben.

Apró a hirdetés,

apró a költség!

ÉLET KÖNYVE

állandó házi orvos. Ingyenes gyógy-mód: tifusz, kolera, toroklob, rühl vérhas, mindenféle himlő és vörheny orbanc, bujékór, szamárhurut, agy-tüdő-, szív-, gyomor-, méh- és belgyulladás, vese-, máj-, lép-, hólyag-, bajok, skrofula, köszvény, csúsz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkór-ság, szárazbetegség (tuberkulózis-torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkataris, örülés stb. ellen. Irta: DERZSI JÓZSEF. Az E. M. K. E — tekintélyes orvosok ajánlatára — népkönyvtárai részére 100 példányt elfogadott. Ára 3 korona. Kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.

1848 eredeti francia angol, és amerikai toalettmódellet közöl a **BUDAPESTI BAZÁR** egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „**BUDAPESTI BAZÁR**“ kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

100 évben csak egyszer

van alkalom gyümölcsfákat és másféle faiskola terméket ily **olcsón** és **jó minőségben** venni. Senki se mulassza el tehát ezt a kedvező alkalmat, s rendelje meg a szükségeseket **azonnal** az alábbi árjegyzék szerint, ameddig a készlet tart.

Gyümölcsták, túleve-lüfák, diszeserjék, vadoncsák a faiskola teljes kitakarítása miatt **mé yeu** leszállított áron kaphatók.

Caspari Frigyes és Társa faiskola, **Medgyes** (N.-kükküllöm.)

Eladó ház.

Reáliskolával szemben Eötvös-utca 15 számú ház, mi 2 szoba, konyha, 1 bolti helyiségből és pincehelyiségből áll. Értekezhetni **Dézs Balásznál**, Battyáni-tér 5 a házszám alatt.

B O R!

Fernengel Gyula székely-udvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban es legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Amortizáei ós

tisztviselői kölesön

ügyekben

díjmentes felvilágosítást nyújt az „**O. m. I. ált. tisztviselő-egylet kolozsvári képviselőisége**“. **KOLOZSVÁR** Ferenc József-ut 7. a szám. Válaszbélyeg csatolandó.

JOLJAR HA VALÓDI PALMA KAUCSUK SAROK VAN CIGOROM

ROSZAJAR HANCSOR DÖVÉLÉ VERBEGYRE

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagy kereskedők **Medgyes.**

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. **Kitünő sajáttermés és vörös borok.**

Bélyegzők

B megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpon-tosabban, gyári ár mellett szállíthatnak **Betegh Pál** könyv- és papirkereskedéséből Székelyudvarhelyt.

Stoch Cognac

Medicinal garantiert echtes Weindestillat Einzige Cognac-Dampf brenne ei unter stantlicher Kontrolle.

Camis & Stock Barcola.

Die k. k. Versuchsstation in Wien überwacht die Füllung und plombiert jede Flasche

Ueberall zu haben.

Vor Nachahmungen wird gewarnt.

UNGHVÁRY JÓZSEF

SZŐLŐTELEPÉN IS GYÜMÖLCSFA-ISKOLÁJÁBAN

CZEGLÉD (PESTMEGYE)

Nagyobb mennyiségű

nemes gyümölcsfa-
csemete, boglyógyümölcsűek, vadoncók, Kerti sövények, **simá és gyökeres szőlővesszők**

stb. Kaphatók.

Tessék kimerítő árjegyzéket kérni.

REFORMÁTUS

DISZES

IMAKÖNYVEK

NAGY VÁLASZTÉK-BAN KAPHATÓK

BETEGH PÁL könyvkereskedésében SZÉKELY-UDVARHELYT

Védjegy: „Horgony“

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régjónak bizonyult háziszer, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult köszvény-nel, oszúznál és megnüléseknél.

Figyelemztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K 1.40 és K 2.— és ügyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest. Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany orosztánhoz“, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Névjegyek
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői
valamint **gyász-jelent sek** ugyszintén mindenféle **könyvnyomdai és könyvkötői** munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál villamos úzre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székely-udvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt.

Vidéki megrendéseket azonnal elintéz.

Eladó ház Kossuth-utca 81. számú ház oladó. Felvilágosítást e lap kiadóhivatala ad.

Jóság, ár és súlya

kell a szappan összehasonlításánál és bevásárlásánál ügyelni. A világ egy szappana sem éri el a

Schicht

szarvas szappanát

minden jó tulajdonságában, tisztaságában, mosóképeségében, lágy-ságában és olcsóságában.